

Soldada de contes - Eusebi Isern

L'any 1984, les Edicions Catalanes publiquen *Soldada de contes*, d'Eusebi Isern, sense incloure cap indicació biogràfica de l'autor. En el pròleg de Salvador Albert s'hi pot llegir: "El jove escriptor empordanès Eusebi Isern és un poeta en prosa". Certament, quan va publicar el llibre l'autor era jove, si bé havia mort, ja octogenari, tres anys abans, el 1981. En realitat, el llibre original havia aparegut el 1921 a Publicacions Empordà.

Soldada de contes està format per sis peces que condensen amb delicadesa episodis vitals no gaire delicats. La primera, *La Marxanda*, és el retrat d'una plomadora d'oques madura, nostàlgica, grollera, sentimental, i sobretot solitària: sort en té del ruc que li fa companyia. *Conte cruel* resumeix la vida de Joan Puiggarí, un home vidu que viu amb un fill que no té gaires llums, a qui puja ajudat per una minyona esguerrada. El tercer conte, *Joana*, evoca en primera persona una antiga xicota gironina del narrador, de qui es va haver de separar quan va anar a estudiar a Barcelona, llavors que aquestes dues ciutats semblaven estar molt més allunyades que ara.

El campaner de Serra d'Empordà (avui, Serra de Daró) és un altre retrat d'un personatge, en aquest cas un capellà mandrós, rondinaire i malhumorat. L'inici del conte resulta antològic: "És un poltronàs de mala mena com el qui més pugui ésser hagut arreu. Fora de tocar l'oració al matí (cada dia a deshora), d'assenyalar migdia i d'escampar unes quantes batallades a entrada de fosc, ja no fa altra cosa si no és passar el temps matant l'aranya a l'hort (com és costum de dir), magencant una estoneta a la vinya o bé sortint a cacera, car en Quim Campaner és un dels caçadors furtius més reconstrats de la contrada." Les imperfeccions del protagonista, ja es veu, són descrites amb una certa pietat. En aquest conte, pel nostre gust el millor i en tot cas el menys malencònic del recull, l'autor hi mostra una ironia amable i alhora crítica, com ara quan presenta el capellà "estassat de panxa al sol com una granota morta".

Els dos últims textos del recull tenen com a rerefons la mort. *El misteri dels lilàs* és la història d'un filòsof que s'enamora, es casa i queda vidu. *L'home que morí al florir dels ametllers* resumeix els últims temps d'un personatge condemnat a la mort per una malaltia greu.

Té raó Salvador Albert quan en el pròleg troba un "caient poemàtic" en els contes. En el retrat de passaport que va dedicar a Eusebi Isern, Josep Pla troba que "és un llibre tot sensibilitat". Encara podríem afegir que els contes incorporen una lleugeresa i un dinamisme que no eren gens habituals en la prosa de l'època –més aviat inflada i eixuta-, i menys encara en un autor de vint-i-pocs anys. Tot i així, al prologuista, més aviat, condescendent, no el convencen totes les peces: hi troba a faltar "potser, en determinats indrets, l'espontània frescor que és la simpàtica característica de *Sol de posta*." Llavors, és clar, anem a buscar aquest altre recull.

Sol de posta es va publicar per primera vegada el 1918, i es va reeditar el 1922. Entremig, el 1921, va aparèixer *Solada de contes*. El primer recull, de quaranta pàgines, inclou quatre contes: *En recordança d'unes tardes* evoca les estones que un infant malalt va passar amb l'àvia al mas d'un poble empordanès que té "una església vella, una riera pedregosa i que fa sentor d'usurda i d'esparcet". *Elegia de febrer* narra la mort d'una mare i l'efecte que causa en els infants que deixa. Interpreto *Les regines* com un episodi eròtic narrat fora de camp, de manera el·líptica. *Sol de posta*, finalment, està format per deu escenes que narren la mort d'una noia, més ben dit, l'abans i el després, i acaba així: "El vent murmura pel carrer i la nit ve crua i enigmàtica, com el viure..."

Aquests dos reculls mostren un autor malaltís i obsessionat per la mort. El títol de *Sol de posta* evoca la llum de l'astre, però també el final del dia: seria un bon títol per a les memòries d'un moribund. De fet, a les línies que donen pas a la reedició del llibre, Eusebi Isern recorda que, tan sols tres anys després de la primera edició, dels dos amics a qui estava dedicat, ja només en quedava un amb vida (el 1924, Isern va tenir cura del recull de contes *El pecat de la novícia*, obra de Joan Badia Casañas, mort l'any anterior als vint-i-tres anys).

No només la temàtica de la majoria dels contes és fúnebre, sinó que el to, al·lusiú i lateral, agafa un aire malaltís, com si estigués escrit per algú que no vol afrontar la vida –o la mort– de cara. Curiosament, tot i aquesta tendència estilística que podríem vincular a la literatura tísica propia del romanticisme, Eusebi Isern i Dalmau va gaudir d'una llarga vida. Nascut a Banyoles el 1896, va morir el 1981 a Barcelona. Advocat, editor i dinamitzador cultural, va fundar i dirigir la revista *Ofrena*, i va publicar proses i poesies abans que la seva obra fos estroncada per la guerra.

Addenda geogràfica: als anys vint, molt abans de la creació de la comarca del Pla de l'Estany, Banyoles formava part de l'Empordà: d'empordanès qualifica Isern el prologuista de *Solada de contes*, i com a empordanès es presenta repetidament l'autor, que va arribar a presidir l'Ateneu Empordanès de Barcelona. Costaria trobar grans diferències dialectals entre el parlar de Banyoles i el dels Empordans actuals; en realitat, són molt superiors les coincidències, com ara quan Eusebi Isern escriu *dós* per *doncs*, *istiu* per *estiu*, o fa dir a un personatge "Jo et flic". Però el que impressiona més dels seus llibres és que hagin envellit tan bé. Aquells pobles mig adormits, poblats per gossos dormilegues i destorbats tan sols pel soroll regular de les campanes, no cauen en els dos defectes més comuns de la nostra literatura: la idealització dels ciutadans que hi viuen en puresa, ni la caricaturització propia del qui només sent interès pels crims grollers. L'encerta l'autor quan prefereix suggerir els temes en comptes d'esgotar-los, i quan organitza les ficcions en forma de seqüències. Finalment, el seu romanticisme obscur, la seva malenconia suau, connecta molt bé amb les pulsions de tants joves d'avui dia.